

Protocol Regionale Samenwerking zoönosen en voedsel gerelateerde infecties/intoxicaties

GGD, NVWA, GD, RIVM/Cib

Nederlandse Voedsel- en
Warenautoriteit
*Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit*

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
*Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport*

Versie: 2

Datum: februari 2018

Redactie update 2017

Fred Slijkerman Megelink, arts M&G IZB / RAC; RIVM/LCI en GGD Hollands Noorden

Ife Slegers-Fitz-James, Alimentair Consulent / coördinator Expertisecentrum voedselvergiftiging;
NVWA Incident- en Crisiscentrum

Mauro De Rosa, diergezondheidsdeskundige; NVWA Incident- en Crisiscentrum

Hans van den Kerkhof, arts M&G IZB / coördinator RAC; RIVM/LCI

In samenwerking met:

Arthur van Iersel, senior adviseur; GGD GHOR Nederland

Corien Swaan, arts M&G IZB en hoofd afd. preventie en bestrijding; RIVM/LCI

Gonnie Nodelijk, coördinator monitoring; Gezondheidsdienst voor Dieren (GD)

Inhoudsopgave

PROTOCOL REGIONALE SAMENWERKING ZOÖNOSEN EN VOEDSEL GERELATEERDE INFECTIES/INTOXICATIES	1
GGD, NVWA, GD, RIVM/Cib	1
VERSIEBEHEER	4
1. INLEIDING	5
1.1 Doelstelling	5
1.2 Aanleiding.....	5
1.3 Convenant	6
2. STRUCTUUR VAN DE INFECTIEZIEKTEBESTRIJDING	7
3. SAMENWERKING EN GEGEVENSUITWISSELING BIJ MELDINGEN VAN DIERZIEKTEN	8
3.1 Gegevensuitwisseling	8
3.2 Melding van verdenkingen en besmettingen door NVWA	8
3.3 Maatregelen naar aanleiding van een melding	8
3.4 Kennis en adviesfunctie van GD	9
3.5 Spoedeisende zaken.....	9
3.6 Bronopsporing verzoeken door GGD.....	9
3.7 Bijzondere casuïstiek	10
3.8 Levering diergegevens	10
4. ONDERSTEUNING REGIONALE SAMENWERKING	11
4.1 Regionaal Arts Consulenten RIVM/Cib-GGD	11
4.2 Regionaal Veterinair en Alimentair Consulenten NVWA.....	11
4.4.1. <i>Regionaal veterinair Consulent (RVC)</i>	12
4.4.2 <i>Alimentair Consulent (AC)</i>	12
4.3 Contactpersoon GD	12
4.4 RIVM/Cib.....	12
4.5 GGD GHOR Nederland	12
4.6 Samenwerking RAC, RVC en AC	12
4.7 Netwerken	13
4.8 Samenwerking bij evenementen: preventief en reactief	14
5 SAMENWERKING BIJ REGIONALE INCIDENTEN	15
6 COMMUNICATIE	15
7 JURISDICTIE	15
BIJLAGEN	17
Bijlage 1. Begrippen- en afkortingenlijst.....	17
Bijlage 2. Zoönose structuur	18
Bijlage 3. Opvolging door NVWA bij verzoek tot bronopsporing	19

Versiebeheer

Versie	Datum	Status	Wijzigingen
1	27 april 2012	Definitief	
2.0	17 februari 2017	Concept	Uitbraken van voedsel gerelateerde infecties en intoxicaties vallen ook onder de scope van dit document. Criteria wanneer de NVWA bepaalde acties neemt n.a.v. een GGD verzoek tot bronopsporing. Integreren met het samenwerkingsprotocol Q-koorts (GGD – NVWA Versie 1.0, datum 2 september 2010 komt te vervallen).
2.1	10 maart 2017	Concept	Bespreking in RAC-RVC-AC-NVIC-GD overleg
2.2	1 september 2017	Concept	Aanvullingen RIVM/CIb, GD en GGD GHOR Nederland ingevoegd, levering diergegevens, jurisdictie toegevoegd, aanpassen bijlage 3, toevoegen bijlage 6.
2.3	1 oktober 2017	Concept	Bespreking in redactiegroep; bespreken laatste opmerkingen
2.4	6 november 2017	Definitief concept	Jurisdictie verwijderd (is vermeld in Vademecum Zoonosen) Regelgeving (Staat van Zoonosen) verwijderd; is terug te vinden in de staat van Zoonosen
2	23 februari 2018	Definitief	

1. Inleiding

1.1 Doelstelling

Dit samenwerkingsprotocol geeft invulling aan het afgesloten convenant van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA), de Gemeentelijke Gezondheidsdiensten (GGD'en), het Centrum Infectieziektebestrijding (CIb) van het RIVM en de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) om de samenwerking bij de regionale bestrijding en preventie van zoönosen en voedsel gerelateerde infecties/intoxicaties te versterken en uit te bouwen. In dit protocol worden afspraken gemaakt die gericht zijn op optimale samenwerking tijdens de voorbereiding en de uitvoering van de bestrijding van infectieziekten, waarbij het faciliteren van de gegevensuitwisseling en de ondersteuning van elkaars taken een rol spelen. Het protocol voorziet niet in een gedetailleerde beschrijving van allerlei situaties maar beschrijft de afspraken van de betrokken partijen waarbij zij overeenkomen elkaar op te zoeken, te informeren en samen te werken, met als doel de bestrijding van zoönosen en voedsel gerelateerde infecties/intoxicaties in Nederland efficiënt en op een kwalitatief hoog niveau te realiseren. Ter ondersteuning van deze processen zijn Regionale Veterinair Consulents (RVC) en regionale Alimentair Consulents (AC) benoemd die samen met de Regionaal Arts-Consulents infectieziektebestrijding (RAC) de 'backbone' vormen in de regionale afstemming tussen de NVWA en de GGD. Tevens zal GD structureel bij deze regionale samenwerking betrokken worden. Hiermee wordt getracht de op landelijk niveau opererende dierziektebestrijding beter aan te laten sluiten bij de op gemeentelijk niveau opererende infectieziektebestrijding. De organisatie van de bestrijding van (alimentaire) zoönosen in Nederland en de beschrijving van de taken, wettelijke verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de betrokken partijen zijn niet opgenomen in dit document. Deze gegevens zijn wel opgenomen in het Vademecum Zoönosen¹.

Met de update van 2017 zijn de afspraken uit het samenwerkingsprotocol Q-koorts (2 september 2010) opgenomen in dit protocol en komt hierdoor te vervallen.

1.2 Aanleiding

Bij de bestrijding van dierziekten met risico's voor mensen zoals boviene tuberculose, brucellose, Q-koorts, rabiës, vogelgriep en dergelijke is afstemming en samenwerking tussen de betrokken partijen ook op regionaal niveau uiterst belangrijk. Dat is duidelijk geworden tijdens de Q-koorts uitbraken in de jaren 2007 t/m 2009 waarbij bleek dat de samenwerking tussen de humane en de veterinaire partners niet optimaal was. De verschillende diensten die betrokken waren bij de praktische bestrijding en risicoschatting ervoeren vooral het gebrek aan samenwerking op regionaal niveau en het uitwisselen van gegevens en kennis als knelpunt. De noodzaak voor een verbeterde samenwerking heeft betrekking op de bestrijding, waarin GGD'en en NVWA een leidende rol hebben, de uitwisseling van kennis over het vóórkomen van met name niet-meldingsplichtige infectieziekten bij dieren, waarover vooral GD beschikt, de bestuurlijke samenwerking en het delen van kennis tussen de veterinaire en humane sector. De NVWA, de GGD'en (vertegenwoordigd door GGD GHOR Nederland en de RAC'ers), het RIVM/CIb en GD hebben de handen ineen geslagen om de humaan-veterinaire samenwerking in de regio middels dit

---

¹ [Vademecum Zoönosen website RIVM](#)

samenwerkingsprotocol duurzaam te versterken. De versterking van de regionale samenwerking vult de landelijke structuur voor de signalering en bestrijding van zoönosen aan. In bijlage 2 is het schema van de landelijke zoönose structuur opgenomen.

1.3 Convenant

De directies van NVWA en GGD Nederland ondertekenden op 10 november 2010 een convenant waarin zij de intentie uitspraken om de samenwerking tussen GGD'en en NVWA te versterken. In 2012 is dit convenant vernieuwd en uitgebreid met GD en het RIVM/Cib. In het convenant spreken de vier partijen de intentie uit om zich ervoor in te spannen de onderlinge samenwerking op regionaal niveau te structureren en te versterken. Om dit doel te bereiken is dit samenwerkingsprotocol opgesteld waarin de structuren worden beschreven voor een gedegen relatieonderhoud en waarin reeds bestaande en nieuwe afspraken worden gebundeld.

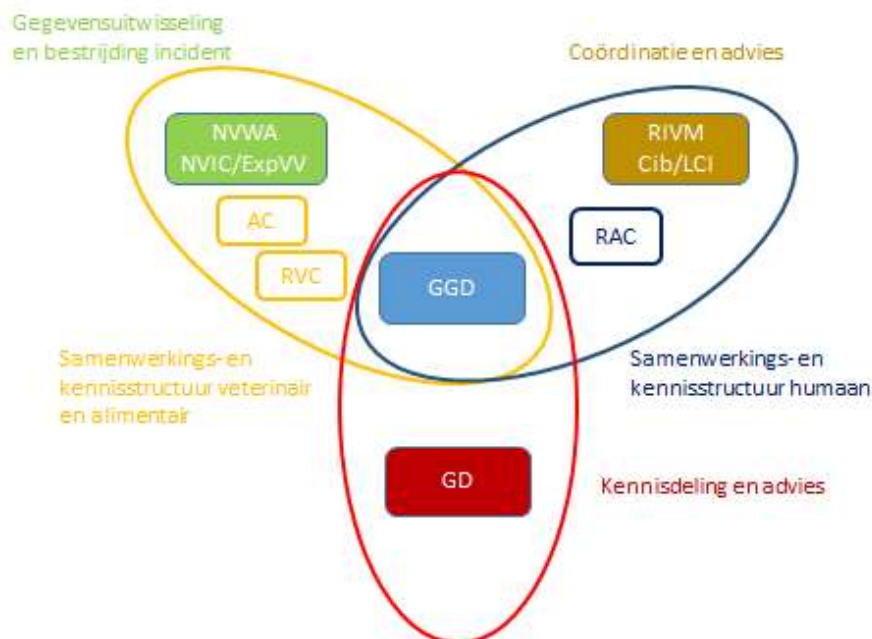
2. Structuur van de infectieziektebestrijding

In algemene zin komen de taken van de betrokken partijen op het gebied van infectieziektebestrijding op het volgende neer:

- GGD'en en NVWA zijn verantwoordelijk voor de bestrijding van infectieziekten en de voorbereiding hiervan, bij respectievelijk mens en dier en in de voedselproductieketen;
- GD bewaakt de diergezondheidssituatie;
- het RIVM/Cib ondersteunt de GGD'en en coördineert de infectieziektebestrijding in complexe situaties, bij A-ziekten conform WPG of bij regio overstijgende problemen.

Hieruit volgen verschillen in de focus van de samenwerking tussen de partijen onderling, waardoor elke relatie haar eigen doelstelling, invulling en legitimiteit kent. De relaties tussen de samenwerkingspartners zijn in de onderstaande afbeelding schematisch weergegeven. De taken en verantwoordelijkheden van de RVC'er, die als evenknie van de RAC'er in de veterinaire kolom fungeert, worden in hoofdstuk 4 toegelicht. Daarnaast wordt ook de rol en taken van de AC bij de bestrijding van voedsel gerelateerde infecties beschreven. De RVC, AC en RAC vormen geen zelfstandige entiteiten maar opereren onder de verantwoordelijkheid van respectievelijk de NVWA en het RIVM/Cib. GD heeft de coördinator van de diergezondheidsmonitoring als vast aanspreekpunt. De GGD neemt in het schema (figuur 1) een centrale positie in omdat de focus van dit protocol ligt op de samenwerking in de regio en de ondersteuning van de GGD'en.

Figuur 1: Schema samenwerking (regionale) infectieziektebestrijding

3. Samenwerking en gegevensuitwisseling bij meldingen van dierziekten

3.1 Gegevensuitwisseling

Uitwisseling van gegevens kan van groot belang zijn voor een adequate bestrijding en preventie van (zoönotische) infectieziekten. Alle partijen kunnen onderling gegevens delen binnen de wettelijke kaders van de privacy wetgeving. Terwijl gegevens waarover RIVM/Cib, GGD'en en NVWA de beschikking hebben, zich al binnen het publieke domein bevinden, geldt dat vaak niet voor gegevens waarover GD beschikt. In verreweg de meeste situaties komen gegevens afkomstig van GD echter ook beschikbaar voor de humane kolom. Dat gebeurt enerzijds via de veterinaire meldingsplicht, waar ook GD aan onderhevig is en anderzijds, maar zonder privacy gevoelige informatie, via de verslagen van het maandelijks signaleringsoverleg zoönosen (SO-Z), waar GD in vertegenwoordigd is. GGD'en kunnen zich abonneren op de verslagen van het SO-Z op de [website van het RIVM](#).

In urgente gevallen kan gebruik gemaakt worden van de formele bevoegdheid van de NVWA om gegevens van private partijen te vorderen. Als het gaat om meldingsplichtige dierziekten vormt de Gezondheids- en Welzijnswet voor dieren (GWWD) hiervoor het wettelijke kader. Bij niet meldingsplichtige dierziekten kan de NVWA gegevens vorderen op basis van haar Staatstoezicht functie zoals die in de Gezondheidswet is vastgelegd. Zie ook hoofdstuk 7.

3.2 Melding van verdenkingen en besmettingen door NVWA

De NVWA is wettelijk verplicht de burgemeester schriftelijk op de hoogte te stellen van verdenkingen en bewezen besmettingen van meldings- en bestrijdingsplichtige besmettelijke dierziekten (bijvoorbeeld Q -koorts) in zijn gemeente. Ook het intrekken van de verdacht- dan wel de besmetstatus van de dieren (meestal een veehouderijbedrijf) wordt schriftelijk medegedeeld. Daarnaast zal de NVWA de GGD van de betreffende gemeente de relevante brieven (verdacht, besmet, verdacht-af en besmet-af) ter informatie in afschrift per e-mail toesturen en in bijzondere situaties telefonisch contact opnemen.

3.3 Maatregelen naar aanleiding van een melding

In het geval dat er, naar aanleiding van het onderzoek van de NVWA, een besmettelijke dierziekte wordt vastgesteld die onder de GWWD meldings- en bestrijdingsplichtig is, zal de NVWA overgaan tot het nemen van maatregelen. De NVWA informeert de burgemeester van de betrokken gemeente en de GGD hierover.

Voor zover er geen sprake is van een meldings- en bestrijdingsplichtige dierziekte, kunnen geen afdwingbare maatregelen worden genomen. In ieder geval zal de NVWA de houder van het dier/de dieren adviseren over maatregelen die kunnen helpen verdere verspreiding of ziektegevallen bij mensen te voorkomen. De GGD en de burgemeester worden geïnformeerd over de geadviseerde maatregelen, de reden van de maatregelen en de verwachte opbrengst ervan. De GGD en de NVWA stemmen met elkaar af welke maatregelen in het kader van de volksgezondheid en publieksinformatie zinvol zijn. In de gevallen waarbij maatregelen op basis van vrijwilligheid niet volstaan, kan bekeken worden in hoeverre de Wet Publieke Gezondheid (WPG) mogelijkheden biedt tot het nemen van maatregelen of de Wet Staatstoezicht.

3.4 Kennis en adviesfunctie van GD

Veterinaire specialisten van GD bieden veehouders, dierenartsen en overheid hulp en advies bij de bestrijding van infectieziekten, bij bedrijfsgebonden aandoeningen en bij andere aspecten zoals biosecurity en dierwelzijn. GD voert in opdracht de diergezondheidsmonitoring uit, doet in opdracht praktijkgericht onderzoek en ontwikkelt programma's voor dierziektepreventie en -bestrijding. Bij verdenking of uitbraak van zeer besmettelijke dierziekten voert GD specifieke taken uit. GD ondersteunt de NVWA dan bijvoorbeeld met laboratoriumonderzoeken en specialistenteams. GD beschikt hiermee over uitgebreide kennis en informatie over diergezondheid, de bestrijding van dierziekten en de structuur van de veehouderijsector in Nederland. Deze kennis kan van belang zijn voor GGD'en en RIVM/Cib in een uitbraaksituatie of voor de beoordeling van veterinaire risico's in de regio. Voor de communicatie tussen de samenwerkende partijen is de coördinator van de diergezondheidsmonitoring het vaste aanspreekpunt. GGD'en en RIVM/Cib kunnen via het vaste aanspreekpunt van GD kennis en advies vragen. Bij bronopsporingsonderzoeken kan GD in voorkomende gevallen ook via de NVWA worden ingeschakeld.

3.5 Spoedeisende zaken

In sommige situaties kan niet worden gewacht totdat de GGD schriftelijk over een bepaalde verdenking/besmetting wordt geïnformeerd. Dit betreft meldingen waar de GGD met spoed bepaalde acties moet uitzetten of direct geïnformeerd moet zijn in verband met (risico) op maatschappelijke onrust. In deze situaties zal de NVWA de GGD in kwestie telefonisch van de situatie op de hoogte stellen. Ook kan de GGD contact opnemen met het NVWA Incident- en Crisiscentrum NVWA (NVIC) of Expertisecentrum voedselvergiftiging (ExpVV), indien het incident (vermoedelijk) voedsel gerelateerd is voor meer informatie of snellere berichtgeving als dat noodzakelijk is. Van **spoed** is bijvoorbeeld sprake bij:

- Blootstelling van personen aan **potentieel rabide dieren** (vleermuiscontacten inbegrepen);
- Klinische verdenkingen van **aviaire influenza** in verband met influenzaprofylaxe voor ruimers en werknemers;
- Groot risico op of in geval van maatschappelijke, politieke of bestuurlijke onrust;
- (Landelijke) uitbraken van voedsel gerelateerde infecties/intoxicaties.

Ook de Landelijke Coördinatie Infectieziektebestrijding (LCI) van het RIVM/Cib dient spoedig op de hoogte te worden gesteld indien één van bovengenoemde situaties zich voordoet.

3.6 Bronopsporing verzoeken door GGD

Voor de bestrijding van zoönosen bij de mens is kennis van de bron essentieel. De NVWA is bevoegd om op aangeven van en in overleg met de GGD een bronopsporing onderzoek in te stellen. Een GGD kan daartoe telefonisch of online een melding doen bij het Klantcontactcentrum (KCC) van de NVWA. Bij spoed is ook rechtstreeks met NVIC of ExpVV telefonisch te overleggen of evt. vooraf te bespreken (sparren) met de RVC / AC.

Het KCC registreert meldingen administratief en legt contact met de inhoudelijk deskundigen van de NVWA voor verdere afstemming over (mogelijke) bronopsporing. Verzoeken tot bronopsporing

worden inhoudelijk afgestemd met het NVIC in geval van zoönosen en met het ExpVV bij voedsel gerelateerde infecties. Zowel het NVIC als het ExpVV zijn 24/7 bereikbaar.

Criteria wanneer het NVIC bepaalde acties neemt n.a.v. een GGD verzoek tot bronopsporing zijn beschreven in bijlage 3.

Omgekeerd kan de NVWA ook de GGD en/of het RIVM/CIb benaderen voor samenwerking (zoals het opzetten en uitvoeren van een epidemiologisch (bron)onderzoek) in geval van een melding van voedsel gerelateerde infectie of intoxicatie of bij tracering onderzoek van besmette levensmiddelen waarvan ziektegevallen bekend zijn.

3.7 Bijzondere casuïstiek

Meldingen van GGD'en kunnen zoönotische of (vermoedelijke) voedsel gerelateerde aandoeningen betreffen die zelden of nooit worden gezien of die anderszins bijzonder zijn. Dit zijn signalen waarbij het belangrijk is dat er ook regio-overstijgend over wordt gecommuniceerd. De NVWA is, evenals het RIVM/CIb, vertegenwoordigd in het wekelijkse signaleringsoverleg infectieziekten (SO) van het RIVM. In het maandelijks signaleringsoverleg zoönosen (SO-Z) zijn RIVM/CIb, GD, NVWA en GGD (RAC) vertegenwoordigd. Het opnemen van signalen in berichtgeving van SO en SO-Z is in overleg met de organisatie die primair bij het signaal betrokken is.

3.8 Levering diergegevens

In 2012 hebben GGD GHOR Nederland, de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO en voorheen Dienst Regelingen) van het ministerie van Economische Zaken en het RIVM een gegevensleveringsovereenkomst gesloten. Hierdoor komen gegevens uit de landbouwtellingen en het identificatie- en registratiesysteem beschikbaar voor GGD'en. Het Centrum Epidemiologie en Surveillance van Infectieziekten van RIVM/CIb maakt, in nauwe samenwerking met de RAC, voor elke GGD-regio een rapportage. Deze bestaat uit een specifieke set tabellen, figuren en kaarten voor de belangrijkste diergegevens en een shapefile te gebruiken in GIS-software. De gegevens zijn alleen te gebruiken bij bron- en contactonderzoek binnen de infectieziektebestrijding of voor wetenschappelijk onderzoek en niet ter verspreiding aan derden.

De GGD neemt in het kader van deze overeenkomst (art. 5) geen rechtstreeks contact op met de houder van de dieren. De GGD zal altijd eerst contact opnemen met de NVWA voor overleg.

4. Ondersteuning regionale samenwerking²

4.1 Regionaal Arts Consulenten RIVM/CIb-GGD

De Regionaal Arts Consulenten (RAC) zijn artsen Maatschappij en gezondheid gespecialiseerd in de infectieziektebestrijding. Elke GGD maakt deel uit van één van de zeven infectieziekteregio's. uit ieder van de 7 regio's is vanuit een lokale GGD een RAC gedetacheerd bij het RIVM/CIb-LCI. In de regio is de RAC de verbindende schakel met het RIVM/CIb. Hiermee wordt de samenwerking tussen individuele GGD'en, regio's en het RIVM/CIb versterkt. De taken van de RAC zijn ondergebracht in drie kernfuncties:

1.2 Netwerken en verbinden

Door het grote netwerk van de RAC kunnen zij verbindingen leggen en samenwerking bevorderen, zowel met professionals binnen het RIVM, de regio's, en anderen met specifieke ervaring en kennis. De afstemming en samenwerking met de andere consulenten op het gebied van dierziekten, tuberculose, humane microbiologie en voeding zorgt voor een extra versterking van de infectieziektebestrijding.

2.2 Versterken en professionaliseren

De RAC levert een belangrijke bijdrage in de investering in kennis en kunde zowel landelijk als regionaal. Zo beheren zij twee budgetten die dit ondersteunen; één voor aanvullende humane diagnostiek in het belang van de openbare gezondheidszorg en één programmabudget voor regionale onderzoek- of ontwikkelprojecten.

3.2 Adviseren bij uitbraken van infectieziekten

De RAC is nauw betrokken bij de bestrijding van een uitbraak van een infectieziekte. De consulent bevordert een uniforme aanpak van uitbraken, signaleert knelpunten in de uitvoering en let op samenwerking met en tussen ketenpartners. De consulenten nemen bij een uitbraak zowel deel aan regionale als aan landelijke overleggen (bijv. landelijke response teams).

4.2 Regionaal Veterinair en Alimentair Consulenten NVWA

De samenwerking tussen NVWA, GGD'en, GD en RIVM/CIb wordt belemmerd door incongruente organisatiestructuren. GD, RIVM/CIb en NVWA opereren op landelijk niveau, GGD'en op regionaal niveau. Voor versterking van de regionale samenwerking humaan-veterinair en humaan-alimentair bij infectieziektebestrijding, zijn voor elke infectieziekteregio consulenten vanuit de NVWA benoemd: Regionaal Veterinair Consulenten (RVC) en Alimentair Consulenten (AC).

Taken RVC en AC:

- Vervult een liaisonfunctie tussen de NVWA en de GGD'en in de infectieziekteregio;
- Legt verbindingen tussen de humane en de veterinaire resp. alimentaire sector en faciliteert de kennisdeling tussen de sectoren;
- Fungeert als vraagbaak voor de GGD'en in zijn/haar regio voor inhoudelijke vragen over zoonosen, voedsel gerelateerde infecties en vragen over het beleid van de NVWA;
- Signaleert knelpunten in de regionale samenwerking;
- Voert (vooral complexere) bronopsporing onderzoeken uit.

---

² [Regionale infectieziekte bestrijding website RIVM](#)

4.4.1. Regionaal veterinair Consulent (RVC)

Regionaal Veterinair Consulenten (RVC'ers) zijn toezichthoudende dierenartsen, opgeleid als specialisten diergezondheid, in dienst bij de NVWA. Er zijn 5 RVC'ers aangesteld. De RAC en RVC vormen samen de spil in de versterking van de humaan-veterinaire samenwerking in de regio.

4.4.2 Alimentair Consulent (AC)

Alimentair Consulenten (AC'ers) hebben specifieke deskundigheid in levensmiddelenmicrobiologie en tracering in de voedselketen. Er zijn 4 AC'ers aangesteld. De RAC en AC vormen samen de spil in de versterking humaan-alimentaire samenwerking in de regio.

4.3 Contactpersoon GD

GD heeft de coördinator van de diergezondheidsmonitoring aangewezen als vast aanspreekpunt voor de communicatie tussen de samenwerkende partijen. GGD'en en RIVM/CIb kunnen via deze contactpersoon van GD kennis advies vragen. De coördinator van de diergezondheidsmonitoring neemt in deze rol ook deel aan het Signaleringsoverleg Zoönosen.

4.4 RIVM/CIb

Het Centrum Infectieziektebestrijding (CIb) van het RIVM voert de regie over de infectieziektebestrijding vanuit een nationale en internationale optiek. Dat betekent dat bij grote (landelijke) uitbraken de coördinatie van en communicatie over de bestrijding in handen is van het RIVM/CIb. Dit in aansluiting op lokale en regionale infectieziektebestrijding.

Daarnaast formuleert het RIVM/CIb het gewenste preventie- en bestrijdingsbeleid en geeft advies aan de overheid en professionals in de praktijk. Het verricht hiertoe zelf wetenschappelijk onderzoek. Ook draagt het RIVM/CIb bij aan de expertise ontwikkeling, kwaliteit en uniformiteit van de infectieziektebestrijding. Het zorgt voor heldere en betrouwbare communicatie naar publiek en professionals en voor een effectieve internationale samenwerking.

4.5 GGD GHOR Nederland

Op het regionale niveau heeft GGD GHOR Nederland geen rol in de samenwerking. Wel kan GGD GHOR Nederland een rol spelen wanneer er op regionaal niveau bestuurlijke zaken spelen die landelijke aandacht vragen. Dit kan onder meer gebeuren door deze zaken te agenderen in het bestuurlijk afstemmingsoverleg zoönosen.

4.6 Samenwerking RAC, RVC en AC

De samenwerking tussen RAC en RVC enerzijds en RAC en AC anderzijds spitst zich vooral toe op de inhoudelijke samenwerking, kennisdeling en het verbeteren van de informatievoorziening. De voornaamste taak van de RAC-RVC-AC is ervoor te zorgen dat de samenwerking in de infectieziekteregio tussen de partijen, die betrokken zijn bij de bestrijding van zoönosen en voedsel gerelateerde infecties/intoxicaties, op peil te brengen en te houden. De samenwerking tussen RAC'er en RVC'er bestrijkt ook aspecten van de preventie van zoönosen. De RAC-RVC en RAC-AC koppels hebben een vast aanspreekpunt bij GD en het RIVM/CIb. RAC'er, RVC'er en AC'er organiseren in hun infectieziekteregio bijeenkomsten voor GGD artsen en verpleegkundigen en NVWA deskundigen (dierenartsen, alimentair deskundigen). Voor deze bijeenkomsten kunnen ook andere partijen uitgenodigd worden.

Samenwerking RAC-RVC-AC houdt in:

- Organiseren van regionale bijeenkomsten;
- Vraagbaakfunctie voor vragen uit de dagelijkse praktijk;
- Advisering bij vermoedelijke dierziekte of voedsel gerelateerde uitbraken;
- Faciliteren van een goede informatievoorziening tussen de samenwerkingspartners tijdens uitbraken van voedselvergiftiging en -infecties en (zoönotische) dierziekten;
- Signaleren van problemen in de samenwerking of informatievoorziening;
- (Mede) organiseren van overleggen met samenwerkingspartners in uitbraaksituaties.

4.7 Netwerken

Tijdig en regulier contact vormt de basis voor een gestructureerde samenwerking. Het is voor een soepele en effectieve samenwerking van belang dat betrokken professionals elkaar ook buiten crisissituaties kennen en ontmoeten. Periodiek overleg is daarom zinvol met de betrokken partijen. Tijdens zo'n overleg kunnen de betrokken partijen kennis uitwisselen (bijvoorbeeld door het houden van inhoudelijke presentaties over zoönosen en voedsel gerelateerde infecties), nadere samenwerkingsafspraken maken, casuïstiek bespreken en elkaar beter leren kennen.

De bestaande overleg structuren die hiervoor het platform zijn:

Regionaal of Provinciaal Overleg Infectieziekten (ROI of POI)

Het ROI/POI is een regionaal intern GGD overleg van afdelingen infectieziektebestrijding, bedoeld voor afstemming en uitwisseling van informatie tussen de regionale GGD'en RAC. De RVC en AC sluiten periodiek aan bij dit overleg. Het ROI of POI vindt 6-7x per jaar plaats voorafgaand aan het LOI.

Consulentenoverleg RAC-RVC-AC

Landelijk overleg van RAC, RVC en AC waarvoor ook een vertegenwoordiger van GD en NVIC wordt uitgenodigd.

Signaleringsoverleg

Dit wekelijks vertrouwelijk overleg behandelt actuele nationale en internationale meldingen en ontwikkelingen m.b.t. infectieziekten incl. zoönosen. Dit wordt in een digitaal overzicht verspreid naar de doelgroep. Zie voor meer info [website RIVM](#).

Signaleringsoverleg Zoönosen³

Maandelijks vertrouwelijk overleg over zoönose meldingen, -signalen en potentiële bedreigingen. Openbare berichten/signalen worden digitaal verspreid naar de doelgroep. Signalen die (potentieel) bedreigend zijn voor de publieke gezondheid worden geadresseerd aan het RIVM/CIB-LCO voor verder onderzoek (afstemmingsoverleg / deskundigenberaad) of bestrijding (response). Zie voor meer informatie over [signaleringsdiensten op de website van One Health](#) en bijlage 2 over de zoönosestructuur.

---

³[Signaleringsoverleg Zoönosen website RIVM](#)

Zoönose kennisnetwerken

In een aantal regio's zijn netwerken opgericht om de kennis over zoönosen verder te verspreiden, ieder met een eigen rol.

- [Kennisnetwerk Zoönosen Midden Nederland](#);
- [Brabants Kennisnetwerk Zoönosen](#);
- [Twents Netwerk Zoönosen](#);
- One Health netwerk regio Oost.

4.8 Samenwerking bij evenementen: preventief en reactief

Preventief

GGD'en hebben regelmatig te maken met evenementen waarbij publiek in contact komt met dieren. Voor sommige evenementen zijn wettelijke kaders van toepassing (bijv. met schapen, geiten en gevogelte). In verreweg de meeste situaties is dat echter niet het geval.

Ook bij publieksevenementen waar voedsel wordt bereid (door professionals) zijn wettelijke kaders van toepassing. In haar rol als toezichthouder op de voedselveiligheid is de NVWA bevoegd maatregelen te nemen indien handelingen worden verricht die in strijd zijn met de daarvoor geldende wettelijke eisen.

Voor het verstrekken van een evenementenvergunning zal de gemeente veelal de GGD (via de GHOR) om een advies vragen. De GGD maakt hierbij gebruik van de richtlijnen van [Landelijk Centrum Hygiëne en Veiligheid \(LCHV\)](#) en de hygiënewijzer⁴. Ook kan voor het beoordelen van veterinaire risico's en risico's op mogelijk voedsel gerelateerde infecties/intoxicaties kan de GGD een beroep doen op de NVWA en/of GD.

Reactief

Bij uitbraken van voedselvergiftiging en –infecties of een melding van een zoönose gerelateerd aan een evenement is het zinvol om bronopsporing uit te voeren. Uitvoering hiervan vindt plaats na afstemming tussen het Expertisecentrum voedselvergiftiging (ExpVV) resp. NVIC van de NVWA en de GGD. Het ExpVV vervult hier namens de NVWA een coördinerende rol in het achterhalen (en eventueel bevestigen) van de verdachte voedselbron. Het NVIC vervult deze rol t.a.v. achterhalen en eventueel bevestigen van het besmette dier.

De praktische samenwerking tussen de GGD, NVWA en RIVM/Cib bij meldingen en uitbraken van voedselinfecties en –vergiftigingen is vastgelegd in bijlage XIV van het LCI-draaiboek "*Gastro-enteritis en voedselvergiftigingen*"⁵

Zowel vanuit de GGD als vanuit de NVWA kan worden verzocht om te participeren in bronopsporing bij voedsel gerelateerde infecties. De NVWA ontvangt dagelijks meldingen van consumenten die menen ziek te zijn geworden na het eten van een bepaalde maaltijd. Daarnaast ontvangt zij ook meldingen van exploitanten van levensmiddelenbedrijven die (vermoedelijk) schadelijke levensmiddelen hebben geproduceerd of ontvangen.

---

⁴ Product uit regionaal RAC programmaproject te downloaden via [website GGD](#)

⁵ LCI-draaiboek "Gastro-enteritis en voedselvergiftigingen", [website LCI](#)

5 Samenwerking bij regionale incidenten

Het epidemiologisch onderzoek bij incidenten met een zeer lokale bron die zich beperken tot één GGD regio kan in samenspraak met de NVWA door de betreffende GGD gecoördineerd worden. Het doet er hierbij niet toe of de melding initieel bij de GGD of de NVWA terecht kwam. Het komt voor dat incidenten GGD regio overstijgend zijn, maar nog steeds een sterk lokaal karakter hebben. Bijvoorbeeld een aantal zieken na bezoek aan een restaurant, waarbij het restaurant zich in de ene GGD regio bevindt, maar de bezoekers (deels) in de naburige GGD regio wonen. In zo'n geval hoeft de coördinatie niet door het RIVM/CIb te worden opgepakt, maar is het wel noodzakelijk dat er lokaal goede coördinatie is. Betrokken GGD'en spreken onderling af wie de coördinerende rol oppakt. De coördinerende GGD zorgt voor afstemming met alle betrokkenen. Dit kan de buur GGD en de NVWA betreffen, maar afhankelijk van de situatie kunnen ook vertegenwoordigers van GD, GHOR, RIVM/CIb, arbodeskundigen of andere deskundigen betrokken worden. Indien opschaling naar landelijke coördinatie zinvol blijkt, door voortschrijdend inzicht, of zich uitbreidende problematiek, zal de coördinerende GGD terstond voor overdracht aan het RIVM/CIb zorgen. Epidemiologisch onderzoek bij incidenten die kleinschalig zijn, maar wel een grote geografische verspreiding kennen, wordt door het RIVM/CIb gecoördineerd.

De verdeling van de verantwoordelijkheden humaan en veterinair blijven onveranderd.

6 Communicatie

In de communicatie zijn landelijke structuren leidend zodra deze direct betrokken zijn bij onderzoek en afhandeling van een incident. De samenwerkende partijen stemmen onderling de communicatie af vóórdat het brede publiek wordt geïnformeerd over zaken die de samenwerking raken c.q. voortvloeien uit de samenwerking. De communicatieafdelingen van de samenwerkende partijen stemmen daarbij af wie het initiatief neemt.

7 Jurisdictie

Bij de regionale samenwerking en het uitvoeren van noodzakelijke maatregelen dienden de partners zich te houden aan vingerende wet- en regelgeving. Naast specifieke wetgeving (WPG, GWWD en Warenwet) is algemene wetgeving (WBP, AWB) van toepassing. De voorwaarden voor rechtmatigheid van verwerking van persoonsgegevens is o.a. specifiek vastgelegd in de WPG (art 29) voor GGD'en en algemeen in de WBP (art. 8 lid e). de laatste geeft aan dat persoonsgegevens mogen worden verwerkt indien de gegevensverwerking noodzakelijk is voor een goede vervulling van een publiekrechtelijke taak door het desbetreffende bestuursorgaan aan wie de gegevens worden verstrekt. Deze gegevens kunnen aan anderen gegeven worden mits het binnen hetzelfde doel wordt verwerkt als waarvoor het verkregen is; zogenaamd doelvereiste. De GGD kan conform WPG (art. 25 lid 5) de arts-microbioloog verzoeken het betreffende monster nader te onderzoeken cq. typereen (OGZ diagnostiek). Hiervoor is geen toestemming vereist van patiënt en behandelaar en er is geen plicht tot terugkoppeling. Op basis van WPG art. 47 kan de GGD nader onderzoek uitvoeren van de bron en hierbij de NVWA inschakelen in haar rol binnen het Staatstoezicht. Bij de uitwisseling van informatie worden alleen locatiegegevens vermeld en geen persoonsgegevens.

In artikel 36 van de Gezondheidswet is opgenomen dat het Staatstoezicht tot taak heeft onderzoek te verrichten naar de staat van de volksgezondheid en de determinanten daarvan.

Voor het humane deel zijn de inspectietaak en de bestrijdingstaak vervolgens gescheiden ondergebracht. De Wet publieke gezondheid legt de bestrijdingstaak bij de GGD'en, inclusief het bronopsporingsonderzoek (art. 6 Wpg). Het toezicht wordt uitgeoefend door de Inspectie voor de Gezondheidszorg.

In het Besluit Staatstoezicht op de volksgezondheid worden de NVWA en de Inspectie voor de Gezondheidszorg aangewezen als onderdelen van het Staatstoezicht. In de Gezondheidswet zijn, onder verwijzing naar de Algemene wet bestuursrecht (Awb), tevens de bevoegdheden van het Staatstoezicht opgenomen.

Het opleggen van maatregelen als zodanig is vanuit de Staatstoezichtsfunctie niet mogelijk, tenzij bij de uitvoering daarvan bevindingen worden gedaan die onder de invloedssfeer van de Warenwet of de GWWD vallen.

Details over specifieke juridische handreiking is terug te vinden in het Vademecum Zoonosen.

Bijlagen

Bijlage 1. Begrippen- en afkortingenlijst

AC: Alimentair Consulent

AWB: Algemene Wet Bestuursrecht

BAO: Bestuurlijk afstemmingsoverleg

Bedrijven met een publieksfunctie: Dierhouderijen die bedrijf openstellen voor publieksactiviteiten

BuRO: Bureau Risicobeoordeling en Onderzoeksprogrammering NVWA

Cib: Centrum Infectieziektebestrijding

Clusteranalyse: Epidemiologische analyse van humane ziektegevallen met zoönotische/alimentaire infectie

CVI: Chief Veterinary Inspector; eindverantwoordelijke van de NVWA veterinaire afhandeling

DZD: dierziektedeskundige van de NVWA (meestal een RVC voor zoonosen)

EMZOO: Project Emerging Zoonoses (RIVM-rapport 330214002, 2010. Emerging zoonoses: early warning and surveillance in the Netherlands).

EZ: ministerie van Economische Zaken

EPI: Afdeling Epidemiologie en Surveillance van het Cib

ExpVV: Expertisecentrum voedselvergiftiging van de NVWA

GD: Gezondheidsdienst voor Dieren

Geografisch cluster: Aantal meldingen dat op basis van tijd en plaats opvallend is

GGD: Gemeentelijke Gezondheidsdienst

GGD GHOR Nederland: Koepelorganisatie van de GGD'en

GWWD: Gezondheids- en Welzijnswet voor dieren

Humaan geval: Persoon met infectie door zoönotisch of alimentair organisme

IZB: infectieziektebestrijding

KCC: Klantcontactcentrum van de NVWA

Z&O: Centrum voor Zoönosen en Omgevingsmicrobiologie van het Cib

NVIC: NVWA Incident- en Crisiscentrum

NVWA: Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit

OMT: Outbreak Management Team

POI: Provinciaal GGD overleg infectieziekten

RAC: Regionaal Arts Consulent infectieziektebestrijding

RIVM: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu

RVC: Regionaal Veterinair Consulent

SO-Z: Signaleringsoverleg zoönosen

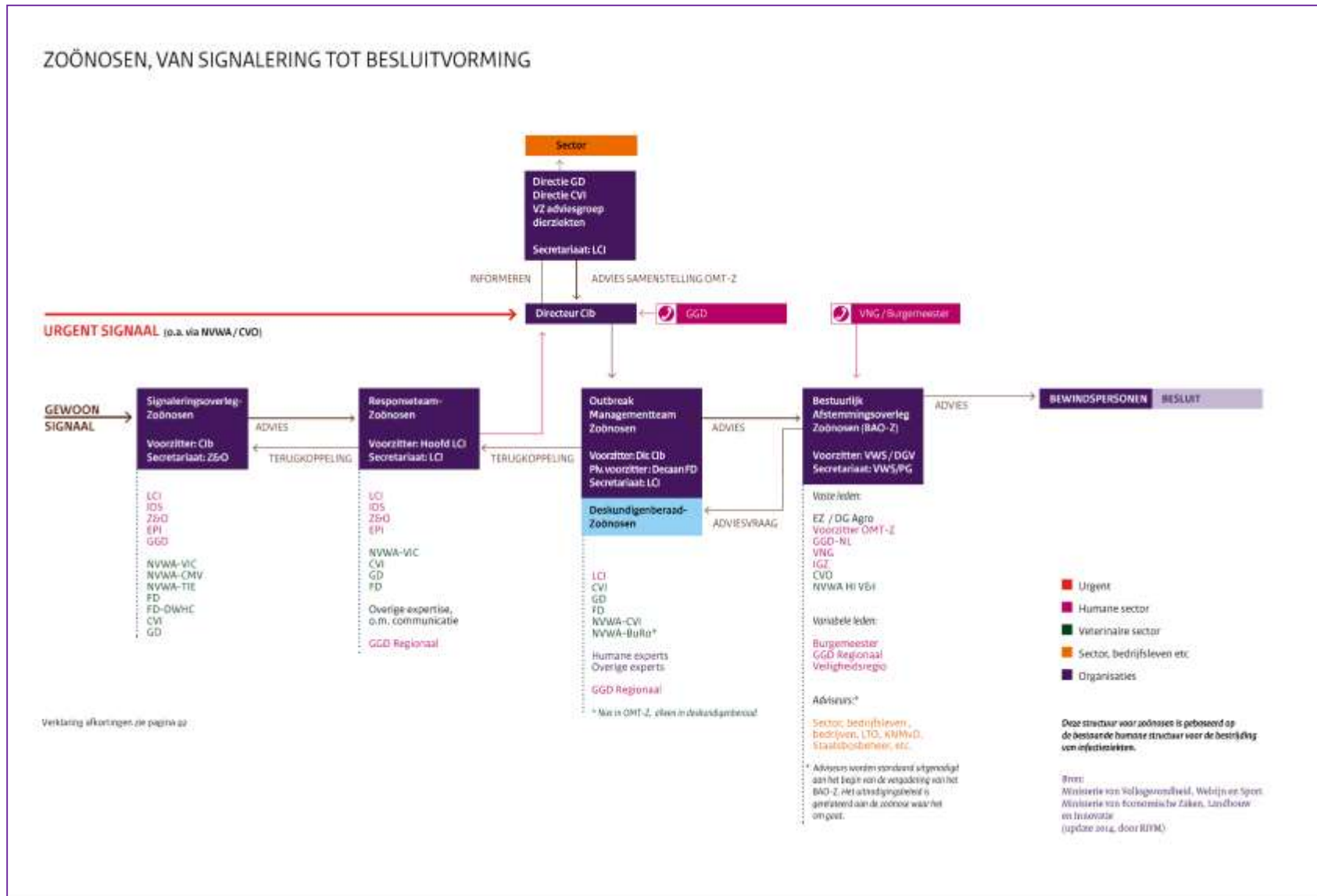
UBN database: Database van EZ met alle dierhouderijen in Nederland

WBP:

WBVR: Wageningen Bioveterinary Research: kennisinstituut op het gebied van toegepast wetenschappelijk veterinaire onderzoek (voorheen CVI)

WPG: Wet Publieke Gezondheid

Bijlage 2. Zoönose structuur

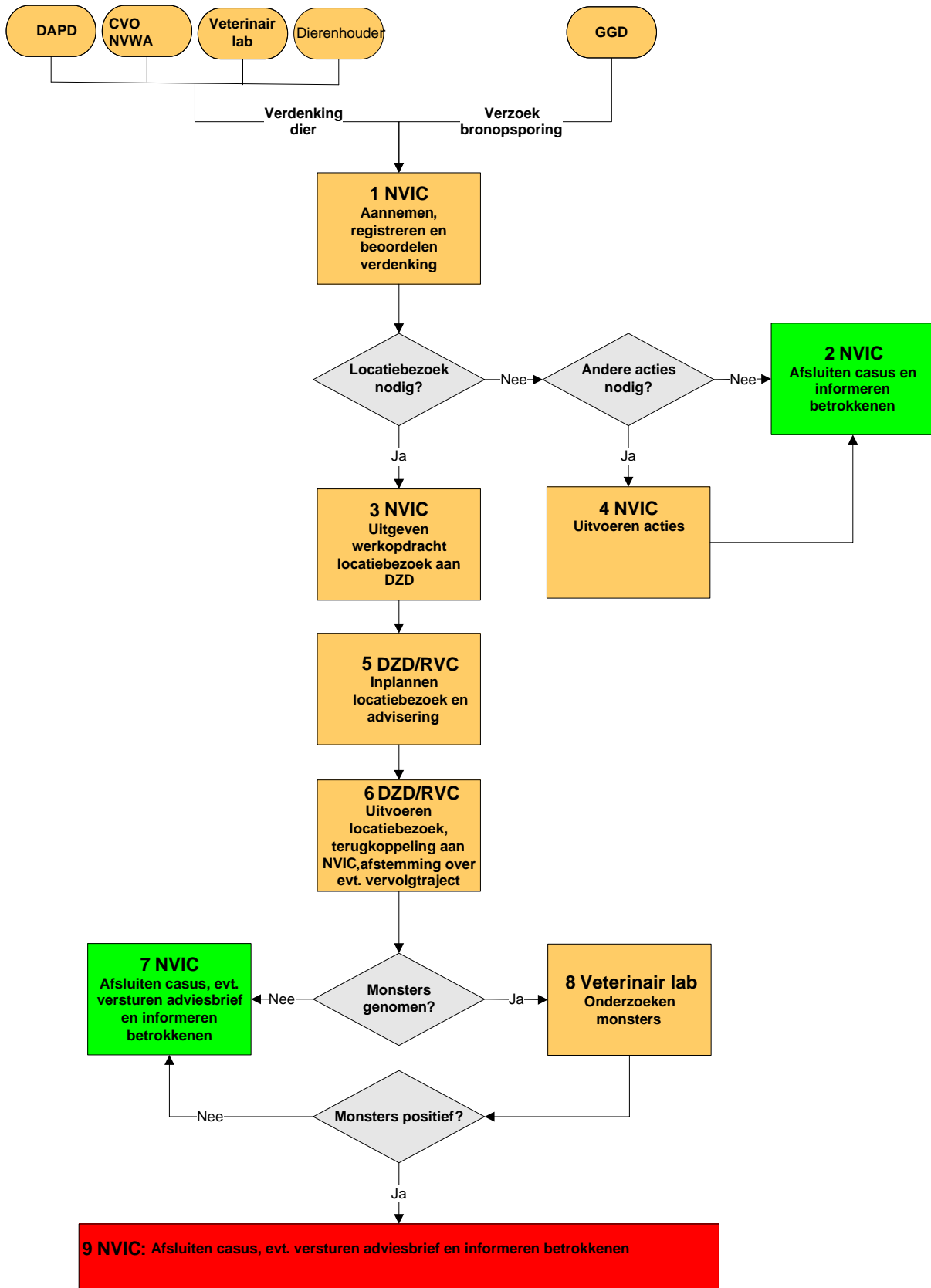

Bijlage 3. Opvolging door NVWA bij verzoek tot bronopsporing

- De GGD meldt een enkel humaan ziektegeval of cluster van patiënten bij het KCC van de NVWA.
- Melding wordt voorzien van een melding (casus) nummer en voor behandeling uitgezet bij inhoudelijk deskundigen:
  - zoonosen: NVIC (contactgegevens toevoegen);
  - voedsel gerelateerde infecties: Expertisecentrum voedselvergiftiging.
- Het NVIC of Expertisecentrum neemt telefonisch contact op met de GGD om inhoudelijk af te stemmen over de melding.
- Beoordeeld wordt of er voldoende aanknopingspunten zijn om bronopsporing op te starten (Zie criteria).
- De GGD wordt tijdens het onderzoek geïnformeerd over de stand van zaken m.b.t. de casus en wordt in sommige gevallen aanvullende informatie bij GGD opgevraagd.
- De melding wordt telefonisch en/of schriftelijk afgehandeld met GGD.

Hieronder de beschrijving en het processchema bronopsporing zoönosen.

Processchema bronopsporing zoönosen

1. Voor alle meldingen wordt er altijd een casus gemaakt (voorzien van een casusnummer). Ter beoordeling van de casus belt de dienstdoende dierenarts van NVIC, met de melder en/of andere betrokkenen.

Voor het telefonische vraaggesprek kan de Quick scan risk assessment ten behoeve van het EMZOO project worden gebruikt

De beoordeling van de noodzaak van een locatiebezoek (cq inventarisatie ter plaatse en eventueel monsternamen) is afhankelijk van de behoefte om:

Het risico waarin de volksgezondheid in het gedrang is (zie Quick scan). De volgende onderwerpen zijn van belang:

- Verhoogd risico voor YOPI's;
- Verhoogd risico voor consumenten (voedselketen, zelfzuivelaar);
- Verhoogd risico voor publiek of vrijwilligers (bijv. kinder- of zorgboerderij);
- Verhoogd risico voor professionals (bijv. slachthuispersoneel);
- Al dan niet voorkomen van clustering (vnl. humane patiënten);
- Aanwijzingen voor afwijkende transmissieroute;
- Al dan niet voorkomen van bijzondere agens;
- De ernst van de klachten bij (vnl. humane) patiënten;
- De noodzaak om een andere (bestrijdingsplichtige) dierziekte uit te sluiten;
- De noodzaak om de aanwezigheid van het agens in een ambtelijk monster vast te stellen of uit te sluiten;
- De noodzaak om een aanvullende onderzoek te laten uitvoeren (bijvoorbeeld typering). Dit is vooral zinvol als er een matching van de humane en veterinaire monsters mogelijk is;
- De noodzaak om te interveniëren als resultaat van bepaalde afspraken (LCI richtlijnen, etc.);
- De noodzaak te interveniëren vanwege media/politieke/bestuurlijke onrust.

Om tot een onderbouwde beslissing te komen is eventueel informatie in te winnen bij de Landelijke Coördinatie Infectieziekten (LCI) van het RIVM/Cib, BuRo van de NVWA en het raadplegen van relevante documenten. De Chief Veterinair Inspector (CVI), als Hoofd Inspecteur Veterinair Staatstoezicht op de Volksgezondheid, neemt uiteindelijk de verantwoordelijkheid voor de genomen beslissingen

2. In het NVWA logboek wordt altijd uitgelegd waarom een actie wel/niet wordt uitgevoerd.

3. Afhankelijk van de melding stelt het NVIC een instructie op voor de regionale dierziekte/zoönosedeskundige van de NVWA die de werkwijze beschrijft die in de betreffende regio uitgevoerd moet worden.

1. De dierziekte/zoönosedeskundige neemt binnen 2 werkdagen na binnenkomst van de melding contact op met de GGD die de melding heeft gedaan om details van het onderzoek te bespreken en eventueel noodzakelijke gemeenschappelijke locatiebezoeken te plannen.
2. De dierziekte/zoönosedeskundige stelt een onderzoek in en neemt indien nodig ook monsters. De monsters worden onderzocht door het referentie laboratorium (Wageningen Bioveterinary Research, enz.).
3. De bevindingen van het onderzoek worden schriftelijk teruggekoppeld aan het NVIC.
4. Het NVIC geeft de bevindingen door aan de GGD. De duur van het onderzoek is mede afhankelijk van de duur van eventueel monsteronderzoek.
5. De streeftijd voor de afhandeling van een niet spoedeisende melding is twee weken. Het NVIC stelt een schriftelijk verslag van de meldingsafhandeling op en communiceert dit met de GGD.